

Frihet under ansvar

- en studie av socialsekreterares handlingsutrymme gällande boendefrågor i Malmö stad

Emma Sundh
Hanna Komaiszko

Socialhögskolan vid Lunds universitet
Campus Helsingborg
VT-09

Handledare: Anders Neergaard

Abstract

In the last couple of years the lack of housing and homelessness has increased in Malmö. At the same time there has been a discussion about the importance of housing as a part of the aftercare related to social work. Malmö has a goal stating that people that have stayed in hospital, treatment or served a prison sentence shall be offered a drug-free housing with a personalized support. We were interested in how social workers dealt with this tension regarding the lack of housing and the important aftercare and how they were affected by this in making their decisions. The purpose of this study was to examine how social workers who worked specifically with these housing-related questions reasoned about their discretion and practice. The study was made with an inductive approach, however Lipsky's theories about street level bureaucrats were used as help to approach the field. The aim was to problematize the concept of discretion using qualitative interviews and relevant literature. We used semi-structured interviews in our study and we interviewed seven social workers that worked in different areas in Malmö. All the social workers in our study described their discretion as wide even though many factors such as the organisation, colleagues and current policy affected and had impact on their discretion. Lipsky (1980) described how discretion occurs between profession and organization and we have in our study argued for a wider interpretation of the concept. We examined how discretion is a very complex phenomenon that is significantly affected by structural and organisational factors.

Key words: discretion, street-level bureaucrats, housing

Innehållsförteckning

FÖRORD	2
INLEDNING	3
PROBLEMFÖRMULERING	3
<i>Syfte</i>	4
<i>Frågeställningar</i>	4
BAKGRUND	4
METOD	6
METODVAL	6
TILLVÄGAGÅNGSSÄTT/BEARBETNING AV EMPIRI	7
URVAL/ RELIABILITET/ VALIDITET	8
ETISKA ÖVERVÄGANDEN	9
ARBETSFÖRDELNING	10
TIDIGARE FORSKNING	10
HANDLINGSUTRYMME	10
KLIENRELATION/INDIVID	11
BOSTAD	11
TEORETISK INSPIRATION	12
ANALYS	14
RESONEMANG OM BOENDEPLACERINGAR	14
RIKTLINJER OCH POLICY SOM STÖD I ARBETET?	17
RESONEMANG OM KUNSKAP	19
<i>Den svårdefinierbara kunskapen</i>	19
<i>Utvärderingar av boendena – en kunskapsbas?</i>	22
INDIVIDANPASSAT SOCIALT ARBETE?	23
SAMARBETE – EN VIKTIG DEL FÖR SOCIALSEKRETERARNA	26
BETYDELSE AV ORGANISATIONENS STRUKTUR	30
STRUKTURELLA FAKTORERS PÅVERKAN PÅ SOCIALSEKRETERARENS HANDLINGSUTRYMME	32
AVSLUTANDE DISKUSSION	35
KÄLLFÖRTECKNING	38
BILAGA 1	43
BILAGA 2	45

Förord

Vi vill ge ett stort tack till våra informanter som tog sig tid att hjälpa oss trots att de alla har mycket att göra. Vi vill även speciellt tacka vår handledare Anders Neergaard för att han har hjälpt oss så mycket under den här tiden. Du har lyckats lugnat ner oss när vi varit som mest stressade och gett oss värdefulla råd och tips när vi har kört fast.

Vi hoppas på en trevlig läsning!

Emma och Hanna

Inledning

Problemformulering

En artikel från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysningen (CAN) lyfter fram frågan om eftervården efter så väl missbruksbehandling som kriminalvård. Många människor som har försökt att ta sig från ett alkohol- eller drogmissbruk beskriver eftervården som bristande och som ett huvudskäl till att så många faller igenom och har svårt att återanpassa sig till samhället då det sällan finns varken fungerande socialt nätverk, sysselsättning eller bostad. Denna tid, efter avslutad behandling beskrivs som den svåraste där ett återfall är nära tillhands för att slippa social isolering (Hasselgren, 2004).

Med den omfattande bostadsbrist som råder i Malmö stad idag (jmf <http://sydsvenskan.se>) ställer vi oss frågan hur det ser ut för dem som är på väg ut i samhället från behandling eller vård och som står helt utanför bostadsmarknaden. Malmö stads målsättning är att:

Personer som genomgått vård och behandling eller kriminalvård ska vid utskrivningen erbjudas ett drogfritt boende med ett individuellt anpassat stöd (Malmö, 2009a).

Vi ser en spänning i socialarbetarens arbete med å ena sidan Malmö stads målsättning och å andra sidan den bostadsbrist som råder i Malmö. I den nya rapporten från Socialstyrelsen (2009) *Boendelösningar för hemlösa personer – en kunskapsöversikt* framkommer att tillförlitligheten i de effektutvärderingar av insatser som gjorts, som syftar till att minska hemlöshet, i de flesta fall är liten. Tanken väcks om vad man som socialarbetare grundar sina beslut på gällande placering av dem som kommer från vård, behandling och kriminalvård.

Tidigare erfarenheter av möte med utsatta klienter som uttryckt frustration över den boendepacering som skett väckte vårt intresse att undersöka vad som

verkligen ligger bakom ett beslut. Då Socialtjänstlagen är en ramlag finns det ett utrymme för den enskilde socialsekreteraren att tolka och handla för att möta klientens individuella behov (Hollander, 2006). Frågan är hur socialsekreterarna själva ser på det utrymme som finns. Vilka möjligheter och hinder anser de finns i arbetet mellan organisationens mål och klienten?

Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka den enskilda socialsekreterarens upplevelse av handlingsutrymmet i arbetet med handläggning av boendeplaceringar i Malmö stad när en klient kommer från vård eller behandling.

Frågeställningar

Hur resonerar socialsekreterare kring valet av boende och bostadsalternativ för en klient som genomgått vård, behandling eller som kommer från kriminalvården och som inte har tillgång till egen bostad?

Vilka möjligheter respektive begränsningar upplever socialsekreterare i sitt arbete?

Hur uppfattar socialarbetaren sin möjlighet att påverka valet av boendeplacering?

Bakgrund

Under 1940- talet i Sverige började arbetet inom bostadspolitiken att gå från en nödhjälpskaraktär och istället arbeta för att bland annat utveckla bostadsbristen och stötta de svagare grupperna i samhället. Under 1970-talet sjönk nyproduktionen av bostäder i allmänhet men det nybygge som skedde bestod till 75 % av småhusbyggen. Landsbygden och småsamhällen sågs som det positiva istället för storstaden. Denna efterfrågan på småhus vände under 1980-talet och en

återinflyttning till tätorten kunde urskiljas. Under 1980-talet skedde en ökad nyproduktion av bostäder i hela landet. Detta gällde även orter med både låg befolkningstillväxt och liten efterfrågan vilket ledde till en hög andel lediga bostäder under slutet av 1990-talet (Roos, 2005). Knutagård (2009) beskriver bostadsmarknaden i Malmö stad och hur denna sedan 1990-talet varit mycket låg samtidigt som befolkningen har ökat vilket har inneburit att bostadsbristen har återkommit som ett stort socialt problem. Författaren menar att den nybyggnad som faktiskt sker idag inte är till fördel för samhällets svagare grupper. Det riktar sig istället främst mot medelklassens behov vilken är till stor del den samma som även flyttar till Malmö.

I arbetet mot hemlöshet har stadsindelningen som skedde i Malmö 1996 haft en betydande påverkan i kommunen och varje stadsdel har det övergripande ansvaret för sina invånare (Knutagård, 2009). Under 2005 flyttades ansvaret för förvaltning och ekonomiskt ansvar av socialt boende till fastighetskontoret och en lägenhetsenhet inrättades med uppgift att ansvara för den juridiska och ekonomiska förvaltningen av dessa boenden (Malmö, 2009b). Organiseringen av hemlöshetsarbetet i Malmö stad är uppdelat mellan socialtjänsten och fastighetskontoret där socialtjänsten via de olika stadsdelarna sköter det sociala stödet och tillsynen av bostäderna. Stadsdelarna driver i viss mån även egna härbärgen, träffpunkter och liknande (Malmö, 2009c). Befolkningsökningen har varit stor i Malmö de senaste åren vilket har gjort att det har varit svårt att hitta lägenheter för socialt boende. Möjligheten att hyra platser för familjer på vandrarhem och hotell är periodvis begränsade då dessa inte har lediga platser. Detta leder till ett svårhanterligt tillstånd som fastighetskontoret och socialtjänsten inte kan styra över (Malmö, 2009b).

I Malmö stads Hemlöshetsplan beskrivs hur man genom bl. a. en årlig kartläggning, förebyggande insatser, samarbete och uppföljning ska arbeta med hemlösheten. Det står i målen står beskrivet vilka grupper det särskilt ska satsas på för att motverka och minska hemlösheten. Förutom den grupp som beskrivs i problemformuleringen ska det tas extra hänsyn till barnfamiljer, vilka inte ska sättas på hotell. Det står även att läsa ”Behoven hos barn i hemlösa familjer,

psykiskt funktionshindrade missbrukare, missbrukande kvinnor och äldre missbrukare ska särskilt uppmärksammas vid planering av nya boendeobjekt” (Malmö, 2009d), något som står i kontrast till det som Knutgård (2009) inledningsvis beskriver.

Metod

Metodval

I valet av den kvalitativa forskningsmetoden vill vi lyfta fram socialarbetarens enskilda reflektioner gällande placering av målgruppen i respektive bostadsform. Vårt intresse ligger inte i att veta hur ofta boendeplaceringar sker på de olika ställena utan snarare upplevelserna och resonemangen när placering av målgruppen sker varför den kvalitativa intervjun är att föredra. Claes Levin (2008) beskriver i *Forskningsmetodik för socialvetare* hur den kvalitativa metoden bland annat kan användas på ett induktivt sätt där man i sitt arbete jobbar för att tolka och förstå ett fenomen i stället för att bara förklara det. Vi söker i vår undersökning främst en förståelse för socialarbetarnas handlingsutrymme gällande bostadsplaceringen och deras syn på faktorer som främjar respektive hämmar handlingsutrymmet. Vi har i vår uppsats således valt att från början ha en induktiv ansats dock med Lipskys teorier om gräsrotsbyråkrater som en vägledare in mot fältet. Genom detta upplever vi oss, likt det Sohlberg (2006) beskriver, ha haft en större öppenhet gällande hur uppsatsen kommer att formas allt eftersom vi analyserar vår empiri.

Vi har valt att använda oss av semistrukturerade intervjuer då intervjuformen, som May (2009) beskriver det, gör att man samtidigt som man har en tilltänkt struktur på intervjun kan fördjupa sina frågor. Intervjupersonen har möjlighet att utveckla svaren och vi som intervjuare ges möjligheter att ställa följdfrågor och föra en diskussion efterhand som intervjun forstskrider. Denna intervjumetod öppnar upp för ett friare samtal där socialarbetaren har möjlighet att använda egna termer och benämningar utan styrning av specifika frågeställningar.

I vår uppsats har vi valt att benämna våra intervjupersoner med bokstäver från A till G. Vi vill framhäva enskilda reflektioner hos socialsekreterarna och anser då att denna referensmetod passar bäst för ändamålet. Vi vill också hålla informanterna neutrala och låta citaten tala för sig själv i stället för att skapa associationer hos läsaren som är direkt kopplade till namn. Vi vill klargöra att då vi refererar till "hon" syftar till människan och inte specifikt till en kvinna.

Tillvägagångssätt/Bearbetning av empiri

När vi utformade vår intervjuguide (se bilaga 1) gjorde vi medvetet frågorna öppna. Den kom även att omfatta frågor som i viss omfattning går utanför vårt syfte. Vi ansåg det nödvändigt att socialsekreterarna även gav oss en övergripande bild över bl.a. organiseringen av arbetet för att öka vår egen förståelse av problemet gällande handlingsutrymmet, då vi innan uppsatsen hade ytterst begränsade kunskaper om arbetet med bostadsfrågor i Malmö stad.

Vi gjorde våra intervjuer tillsammans där vi turades om att ha huvudansvaret för intervjun och att vara mer passiv och bara verka som ett kompletterande stöd. Samtliga intervjuerna spelades in och transkriberades för att underlätta kodningen av materialet.

Under intervjuerna framträdde ett antal teman som återkom i samtliga intervjuer. Dessa var handlingsutrymme, individanpassat arbete och boende vilka vi kommer att redogöra närmare för i tidigare forskning. Dessa teman lade också grunden när vi sedan analyserade och kodade vårt intervjumaterial. Intervjuerna har sedan bearbetats genom att vi försökt hitta citat som ger svar på våra frågeställningar och som visar på likheter och skillnader i socialsekreterarnas handlingsutrymme. Vi har justerat citaten då de har sett alltför talspråkiga ut för att läsaren snarare ska fokusera på innehållet än själva texten, dock är innebörden av orden densamma.

Urval/ Reliabilitet/ Validitet

I vår undersökning har vi valt att fokusera oss på Malmö stad. Intervjuerna har varit enskilda och skett med sju stycken socialsekreterare som alla jobbar med boendeplaceringar av hemlösa. Vi är intresserade av hur handlingsutrymmet ser ut gällande arbetet som berör de klienter som kommer från vård, behandling eller kriminalvården och som inte har något eget boende. Vi vill fokusera på socialsekreterarnas handlingsutrymme och deras egen syn på sin påverkan i beslutet om boendeplaceringar. Vår avsikt har varit att intervjua socialsekreterare som har en direkt koppling till ovanstående grupp och till arbetet med boendeplacering.

Undersökningens reliabilitet och validitet bör lyftas fram för att säkerställa vår empiri och vår analys. Reliabilitet innebär att man mäter tillförlitligheten i undersökningen medan validitet innebär att man undersöker det man verkligen har avsett att undersöka (Halvorsen, 1992). För att titta på reliabiliteten i undersökningen bör hänsyn tas i frågan gällande bland annat tillförlitligheten kring urvalet av socialsekreterare då arbetsfördelningen samt ansvarstagandet ser olika ut beroende på stadsdelsförvaltning. I några fall hade inte socialsekreterare som arbetar med just boende för den klientel vi vill undersöka, möjlighet att delta i vår studie. Vi ansåg oss därför kunna prata med socialsekreterare från samma arbetsplats som jobbade med liknande frågor. Vi anser att socialsekreterarna, trots vissa skilda arbetsuppgifter, har stor insyn och kunskap kring det arbete som sker med denna grupp klienter och arbetar nära sina kollegor som har det egentliga huvudansvaret för dessa frågor. Det bör även beaktas hur vi har fått kontakt med våra intervjupersoner i diskussionen om tillförlitlighet. Vi har ringt runt till majoriteten av stadsdelarna i Malmö och därigenom blivit hänvisade till olika socialsekreterare där de som varit tillgängliga har fått vara med i vår studie. Självklart kan man diskutera hur detta har påverkat urvalet av våra intervjupersoner, vi anser dock att urvalet har varit slumpmässigt och att det inte är något som påverkar vårt slutresultat nämnvärt då vi är ute efter att framhäva den enskilda socialsekreterarens åsikter.

Att spela in samtliga intervjuer anser vi har ökat validiteten i vår empiri men även för att underlätta vår analys och göra att vi inte har gått miste om något material vilket lätt kan hända om man bara antecknar. Genom att båda dessutom närvarat vid samtliga intervjuer har vi lättare kunnat föra en diskussion oss emellan gällande bland annat alternativa tolkningar. Det har även varit en fördel att vid behov kunna ta upp frågor som den med huvudansvar missat.

Vi är medvetna om att det är vi som har bestämt frågorna och att vi genom vår analys även har tolkningsföreträde när det gäller vad som har skrivits i uppsatsen. Våra intryck av intervjun och våra tidigare erfarenheter har spelat en viss roll gällande vad som kommit med i vår uppsats. Det vi har gjort för att undvika att bli subjektiva är att vi har haft en medvetenhet om problematiken samt varit försiktiga med vilka urval vi gjort till vår uppsats. Vi har i så hög grad som möjligt använt oss ungefär lika mycket av de olika intervjumaterialen, för att undgå att hamna i en situation där materialet som fungerar väl mot vår förståelse används i för stor utsträckning. Vi har haft öppna frågor för att ge socialarbetarna möjligheter till egna begrepp och tolkningar.

Etiska överväganden

Vi har i vår uppsats tagit hänsyn till de fyra viktigaste etiska riktlinjerna: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet som är framtagna av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) (www.vr.se). Genom att inledningsvis via telefon och informationsbrev (se bilaga 2) samt vid intervjutillfället informera om undersökningens syfte, innehåll och frivilligheten i medverkan anser vi oss ha tagit hänsyn till informations- och samtyckeskravet. För att uppnå konfidentialitetskravet har intervjupersonerna samt intervjumaterialet avidentifierats. Detta även för att försöka få en öppen dialog under intervjun och för att kunna lyfta fram socialsekreterarnas åsikter kring de svårigheter och möjligheter som finns i deras arbete utan att de känner sig utlämnade i uppsatsen. Då vi tydliggjort att vår studie har gjorts i Malmö är vi medvetna om att det finns en liten risk att informanterna kan identifieras av exempelvis kollegor. Vi bedömer dock inte att ämnet är så känsligt att detta kan

komma att påverka informanterna på ett negativt sätt. Samtliga intervjupersoner har dessutom, vid önskemål, haft möjlighet att godkänna det intervjumaterial vi använt oss av. Intervjumaterialet har hanterats med försiktighet och enbart använts till denna uppsats i enlighet med nyttjandekravet.

Arbetsfördelning

Då vi varit två författare till denna uppsats är ett tydliggörande av arbetsfördelningen på sin plats. Dock är det svårt att dra några tydliga gränser gällande vilka avsnitt som skrivits av vem. Vi har periodvis delat upp texten men sedan turats om att skriva i de olika styckena och på så vis bearbetat den tillsammans. Vi har slutligen gått igenom allting tillsammans och därmed nått fram till det färdiga resultatet.

Tidigare forskning

Den tidigare forskning vi har haft med oss i uppsatsen berör fälten boende, handlingsutrymme samt klientrelation/individ vilka vi anser vara centrala för att fånga in det syfte vi har. Kapitlet fungerar delvis som en bakgrund till vår analys och som en presentation av våra aktuella teman.

Handlingsutrymme

Svensson et al (2008) beskriver i boken *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete* hur handlingsutrymmet uppstår i samspelet mellan organisation och profession. De menar att socialarbetaren ställs inför dilemman som uppstår när man ska hantera organisationens krav samtidigt som de ska ta hänsyn till klienten. Socialarbetaren har möjlighet att agera för sin klient inom de ramar som organisationen sätter samtidigt som han eller hon ska vara professionella och ha kunskap angående vilka handlingar som anses viktiga och relevanta i sitt arbete. Handlingsutrymmet formas av en rad faktorer såsom socialarbetarens erfarenheter, personlighet och intressen tillsammans med rådande politik och

mediebild. Vidare skriver författarna: ”Att ha ett handlingsutrymme innebär alltså inte bara att ha möjligheten att välja, utan också kompetensen att bedöma rimlighet i valen” (Svensson et al, 2008, s. 24).

Klientrelation/individ

Lipsky (1980) beskriver hur byråkratiska organisationers verksamhet bygger på masshantering och att ett visst antal ärenden eller fall ska handläggas under en begränsad tid. Johansson (2007) beskriver hur detta faktum gör att gräsrotsbyråkraten förvandlar individen till en klient för lättare kunna hantera och kontrollera denne. Organisationens ramar sätter sedan gränserna i konstruktionen av klienten. Författaren beskriver vidare hur klientrelaterade organisationer till viss del måste ha en inriktning mot masshantering av klienter allt för att kunna sortera i klientelet och bestämma var klienten hör hemma i organisationen, gränserna är dock inte alltid tydliga vilket kan skapa problem i handläggningen. När individen har förvandlats till en klient vilket är mer hanterbart för organisationen, blir klienten ”individens byråkratiska identitet” (Johansson, 2007, s. 60). Det som på pappret är en klient eller ett ”fall” ur organisationens synvinkel blir i mötet mellan klient och gräsrotsbyråkrat något annat. Gräsrotsbyråkraten och klienten får genom deras kontakt oundvikligen en relation till varandra och klienten formas återigen till en unik individ i byråkratens ögon genom personlighetsdrag och karaktär.

Bostad

Vägen till ett eget boende via socialtjänsten i Malmö sker genom en boendetrappa, där en klient går steg för steg i olika boendalternativ och målet är ett förstahandskontrakt på en lägenhet (Knutagård, 2009). Löfstrand (2007) beskriver hur man i en annan stad i Sverige utgår från en modell där en vistelse på ett behandlingshem och drogfrihet är en förutsättning för att ett eget tillfälligt boende skall vara aktuellt för en klient. På samma sätt skriver Knutagård (2007, s.129) att innan det blir aktuellt med en lägenhet för en klient med

drogproblematik, måste just detta problem tas itu med. Knutagård (2009) tar upp en annan modell där det istället är bostaden som anses vara viktig och som måste ordnas innan arbetet med andra problem, så som missbruk och psykisk ohälsa, kan påbörjas.

Knutagård (2009) beskriver i sin avhandling ”Skälens fångar” hur de som arbetar med hemlöshet lyfter fram den bostadssituation som råder i Malmö idag som en delförklaring till hemlöshetens omfattning i staden. Det beskrivs hur den brist på bostäder som finns bidrar till att ett helt nytt klientel söker sig till socialtjänsten som egentligen inte ligger på deras bord. Detta innebär att mycket tid och resurser går åt till denna grupp, vars egentliga problem inte är något annat än en avsaknad av bostad, istället för att gå till den grupp som vanligtvis benämns som ”hemlösa”, dvs. främst de med missbruksproblem samt psykisk ohälsa. Knutagård (2009) menar dock att en ökad nybyggnad, och den flyttkedja som detta anses medföra, inte nödvändigtvis behöver innebära en ökad tillgänglighet för de hemlösa på bostadsmarknaden.

Teoretisk inspiration

Vi kommer i vår uppsats att använda oss av Lipskys (1980) teori om handlingsutrymme som beskrivs i *Street-Level Bureaucracy-dilemmas of the individual in public services*. Teorin kommer att verka som en grund till vår empiriska analys samt som en förklaringsmodell. Lipsky beskriver hur individer som jobbar i direkt anslutning till allmänheten så som socialarbetare, poliser och lärare måste hantera det faktum att de står i en position mellan individen och organisationen. Lipsky kallar denna grupp street-level bureaucrats, på svenska vanligen översatt till gräsrotsbyråkrater. Det är också i fortsättningen benämningen vi kommer att använda oss av när vi hänvisar till Lipsky.

Lipsky (1980) beskriver hur gräsrotsbyråkrater måste ha ett visst mått handlingsutrymme för att kunna utföra sitt arbete på bästa sätt, detta dels på grund av att de jobbar med många fall samtidigt som de kan stå inför både diffusa

verksamhetsmål och bristande resurser. Handlingsutrymmet gör att gräsrotsbyråkraten själv kan ta ställning till alla påtryckningar utifrån samt från organisationen samtidigt som en relation till klienterna bibehålls, något som står långt ifrån ett byråkratiskt ideal. Knutagård (2009) beskriver hur även faktorer utanför organisationen har påverkan på gräsrotsbyråkraternas handlingsutrymme när det gäller tillgången och fördelningen av bostäder idag.

Gräsrotsbyråkratens förhållandevis stora handlingsutrymme gör att de i praktiken har en stor påverkan på hur riktlinjer utformas och i viss mån även hur den sociala politiken utformas. Det finns dock ett flertal dilemman och svårigheter i arbetet som gräsrotsbyråkrat. Författaren beskriver dilemmat mellan att arbeta klientcentrerat och se till den enskilda individen samtidigt som man står inför organisationens krav och måste arbeta effektivt inom ramen för den budget som finns. Vidare beskriver författaren hur mål som är uppsatta för gräsrotsbyråkrater ofta kan vara svåra att mäta. Detta leder till att det är svårare för chefer att ge feedback vilket kan resultera i att gräsrotsbyråkraten blir mer självständig och får ”ta hand om sitt eget.”

Lipskys tankar diskuteras av Roine Johansson (2007) i hans bok *Vid byråkratins gränser- om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientrelaterat arbete*. Johansson beskriver hur handlingsutrymmet för en gräsrotsbyråkrat kan innefatta ett flertal möjligheter att påverka.

En sådan handlingsfrihet innefattar dels möjlighet att göra egna bedömningar, även vad gäller arbetsinsatsens slutliga utformning, dels möjlighet att ta ställning till samt vid behov ifrågasätta och omdefiniera klientens krav och/eller problemformulering (Johansson, 2007 s. 42).

Lipsky (1980) menar att gräsrotsbyråkraten ofta jobbar under förhållanden som inte går att direkt överföra till manualer eller alltför specifika riktlinjer. Han menar att de som jobbar i människobehandlande organisationer snarare behöver ha en känsla för hur man ska handla i samspelet med de individer som man ska

hjälpa. Man måste i en pressad situation kunna avgöra vilken åtgärd som är den rätta och det är därför gräsrotsbyråkraten behöver sitt handlingsutrymme.

ANALYS

Resonemang om boendeplaceringar

Inledningsvis problematiserades synen på eftervården i en artikel där de beskrev eftervården som bristande och som en anledning till att så många som kommer från missbruk och kriminalvård faller igenom efter avslutad behandling (Hasselgren, 2004). En av socialsekreterarna lyfte under en intervju fram vikten av just eftervården, där boendet ses som en viktig del av detta och menade att det inte går att bara släppa klienter efter en behandling.

Lägger man ut så mycket pengar på en behandling och det är klart att man gör så det är ju inget snack om saken så är det ju klart att man måste fixa någonstans att bo. Det är ju jätteviktigt annars kan ju alltihopa vara förstört på ingen tid alls (Intervju med D).

När man kommer från en missbruksbehandling ska man enligt samtliga socialsekreterare först och främst erbjudas ett drogfritt boende. Ett drogfritt boendialternativ beskrivs som en slags riktlinje man i första hand ska gå efter när man kommer ut från behandling och som används i den mån det är möjligt.

...vi ska ju erbjuda någonting helt enkelt och det bör va drogfritt. Det är egentligen, egentligen inget krav om man säger så. Alltså vi ska ju erbjuda tak över huvudet, har vi inget annat så är det inte mycket vi kan göra. Men, men det är ju verkligen bortkastade pengar att ha någon placerad på behandlingshem eller på fängelser och sen sätta dom på ett härbärke när dom kommer ut (intervju med C).

I praktiken fungerar detta enligt intervjupersonerna relativt bra i den mån man som socialsekreterare har möjlighet att planera för tiden efter behandlingen tillsammans med personal från boendet eller från en annan enhet på Socialtjänsten.

...om man går ut från en behandling så är det ju en planerad utflytt och då kan man nästan alltid fixa det. Så att är man ute i god tid och har haft informationssamtal och allt vad det är så brukar det gå att ordna. Då är det ju värre med dom som kanske ska skrivas ut från psykiatrin där det kan ändra sig från en dag till en annan. Då kan det vara svårare att planera (intervju med D).

I de fall där det inte finns en konkret planering kan det dock bli svårare att hitta ett helt drogfritt alternativ eftersom det ofta är köer till platserna, likaså när klienten bryter sin planering med socialtjänsten genom att de till exempel inte sköter kontakten som de ska eller att de missköter sig på annat sätt. När man kommer ut från sjukvården eller psykiatrin tas det enligt en socialsekreterare inte samma hänsyn gällande ett drogfritt boende som för de som kommer från en behandling.

Mm.. nä inte i lika stor utsträckning...[---] och det är inte helt ovanligt att man kommer till härbärke.. från psyk...[---] det är man inte prioriterad för... och det känns nästan förjävligt.. det kan jag säga, det är inte roligt och då brukar vi försöka göra så i stället att man så snabbt som möjligt jobbar vidare alltså att.. ha en tät kontakt med klienten och trycker på här på våra möten varje vecka och så, så att det inte ska bli nåt långvarigt. Har man psykiska problem så är inte härbärke ett bra ställe (intervju med C).

Det finns hos många socialsekreterare en frustration i att inte kunna erbjuda ett bostadsalternativ som känns lämpligt och rätt för klienten. När det gäller gruppen av psykiskt sjuka eller de som också har ett missbruk är bra bostadsalternativ svårfunna.

Eh men vi har ju väldigt mycket tycker jag klienter med samsjuklighet alltså de här med missbruk och psykiska problem [---] vi har inte några boenden som är lämpliga för psykiskt sjuka människor liksom det har vi inte. Och därför kan det ju bli ett bekymmer för dom som har då både och att vi vet inte riktigt var vi ska göra av dom. Så att vi ser liksom att dom far illa i de boendena som vi har... att det behövs mer personal och det behövs kanske liksom mer kompetens kring det psykiatriska (Intervju med E).

En socialsekreterare beskriver också hur det kan vara svårt att få en klient att fungera i ett boende som den egentligen inte vill ha.

De flesta människor vill ju ha en egen lägenhet och det gör ju att uppdraget för oss blir lite svårare. [...] om man ska välja ett boendalternativ för en klient som den egentligen inte vill ha så blir det ju svårare och acceptera och kanske fungera i ett sånt boende (intervju med A).

Bostadsalternativen för de olika stadsdelarna varierar lite men det finns också boendeformer som används av samtliga stadsdelar. Man använder sig i olika hög grad av vandrarhem, hotell, drogfria kollektiva boenden, andrahandslägenheter och så kallade lågröskelboenden som inte har samma krav på drogfrihet. Finns det inte tillgång till något av ovanstående alternativen hänvisas man till stadsmissionen i väntan på en plats. När det gäller andrahandslägenheter beskriver socialsekreterarna hur det finns en lägenhetsenhet som är gemensam för Malmö stad som delar ut lägenheter till de olika stadsdelarna beroende på vilket behov som finns. Varje stadsdel får sin andel och fördelar sen själva bostäderna mellan sina enheter. Gruppen av klienter som kommer till Malmö stads boendeenheter från vård, behandling eller kriminalvård har i realiteten en liten chans att komma till en egen lägenhet även om man vid missbruk har förtur till ett drogritt boende. Är man ensamstående är man enligt flera socialsekreterare lågprioriterad för lägenheterna då de i första hand går till barnfamiljer.

Handlingsutrymmet för socialsekreterare beskrivs som en nödvändighet i och med de lagar och verksamhetsmål som finns ofta är diffusa (Lipsky, 1980). Även resurser anses vara faktorer som spelar in när det kommer till handlingsutrymmet vid boendeplaceringar. Socialsekreterarna upplever alla att de jobbar med en snäv budget men förhållningssättet till detta är lite olika. En socialsekreterare beskriver handlingsutrymmet såhär: ”ja alltså vi har ju alltid budgeten också att tänka på.. vilket vi styrs väldigt mycket av.. så på det viset är man inte speciellt fri så” (Intervju med G). En annan socialsekreterare menade å andra sidan att man överstiger budgeten med massor varje år men att det inte var något som märkbart styrde henne trots att hon var medveten om kostnaderna. Resursernas beskrevs inte bara genom ekonomiska termer utan lyftes även fram som tillgången på bostäder.

Riktlinjer och policy som stöd i arbetet?

Bolman & Deal (2005) beskriver hur regler och policy finns till för att skapa en enhetlighet och förutsägbarhet i en organisation och för att verka för att dess mål inte ska styras av enskilda åsikter. Samtidigt menar de att regler kan verka för att hämma handlingsfriheten (Bolman & Deal, 2005). Ett visst mått av utrymme för flexibilitet i lagar och regel krävs för att en gräsrotsbyråkrat ska kunna anpassa sitt arbete utefter den specifika situationen eller de oförutsägbara händelser som kan inträffa i arbetet (Lipsky, 1980).

Vi tycker att vi har bra stöd i organisationen för våra beslut och vi har ju som sagt uppsatta riktlinjer som vi följer som gör uppdraget tydligt och det är ju viktigt som sagt för rättsäkerheten att det är tydligt, också när man får ett beslut om ett avslag att man som klient vet, vad har jag att rätta mig efter, [---] Så länge det finns en tydlighet så är det lättare att arbeta både för oss socialsekreterare och för klienterna, man vet vad man har att förvänta sig (Intervju med A).

Huruvida lagar och regler kan skapa en större säkerhet för socialsekreteraren tas upp i en diskussion av Svensson et al (2008). De menar att arbetet aldrig kan

fångas i enkla modeller, även om det i vissa fall kan förenkla och förtydliga arbetet. Osäkerheten blir istället en utmaning där det går att finna möjligheter istället för hinder. Utrymmet som finns i lagar och policy innebär att det finns stor möjlighet för socialsekreterare att påverka de rådande riktlinjerna vilket i sin tur även kan påverka hur hela socialpolitiken utformas (Lipsky, 1980). Baldwin (2000) beskriver utifrån Lipskys teorier hur gräsrotsbyråkratens i sitt handlingsutrymme skapar en slags bottom-up-effekt. Istället för att se handlingsutrymmet som ett nödvändigt ont och att fokuseringen ligger på att finna tvingande former och regler, menar författaren att detta utrymme kan användas mer effektivt om det formas på gräsrotsnivå genom reflektion och under demokratiska former. Han menar att det är bättre att forma policyn på gräsrotsnivå än att den kommer genom hierarkiska former.

När det kommer till frågan om det finns några riktlinjer gällande boendeplicering på arbetsplatsen har socialsekreterarna relativt olika erfarenheter. På en arbetsplats har socialsekreterarna själva utformat de riktlinjer som man jobbar efter medan andra inte är medvetna om att det överhuvudtaget finns några specifika riktlinjer eller vilka det är.

jaa.. det är en bra fråga. Det kanske finns några speciella riktlinjer men... ja... nej eller det finns ju inga såna här övergripande riktlinjer liksom mer än att... nej inte vad jag vet faktiskt (Intervju med B).

Flera socialsekreterare beskriver istället det som rutiner på arbetsplatsen men även hur det är de personliga erfarenheterna som påverkar det arbete och de beslut de tar och att det finns mycket kunskap i arbetsgruppen på grund av att man har arbetat länge med boendefrågor och har skaffat sig rutiner som man själv anser fungerar. En socialsekreterare menar att man måste våga tänka utanför ramen och prova andra, nya alternativ. Hon arbetar främst med akutboende och berättar hur hon märker att det fungerar bättre för klienterna om hon har en kontinuerlig kontakt efter bostadsplaceringen. Hon försöker ofta få klienterna att förflytta sig en bit utanför Malmö där man inte har lika stora problem och dåliga kontakter som inne i stan. Hon berättar att hon har fått en klient att flytta till en stad långt

upp i Sverige där det finns mer bostäder och jobb då klienten behöver komma ifrån sitt umgänge och börja om på ruta ett.

Jag har ju märkt då att om jag lämnar, alltså fixat boende åt en person och har konstant kontakt med den personen, försöker jag tänka på att det är, jag försöker hjälpa att hitta kontaktlänk eller försöker att hjälpa den här personen med andra alternativ så brukar det funka mycket bättre än de personer som man bara placerar och tänker att nu har de tak över sitt huvud, nu är det inte mer jag kan göra, att man går utanför den här ramen [...] man har sitt så då tänker man kanske inte utanför (Intervju med F).

Resonemang om kunskap

Den svårdefinierbara kunskapen

Baldwin (2000) för en diskussion kring handlingsutrymmet och menar att avvika eller bryta mot regler är en del av det, dvs. att det finns utrymme för att gå utanför ramen. Det finns en spänning mellan de regler som finns och handlingsutrymmet vilket leder till en diskussion kring legitimitet, demokrati och tillförlitlighet. Det finns utrymme för gräsrotsbyråkraten att göra en tolkning av de lagar och regler som finns för organisationen. Handlingsutrymmet beskrivs även som mer eller mindre strukturerat vilket följs av större eller mindre kontroll på handlingsutrymmet från en högre nivå i organisationen.

I Socialtjänstlagen 3 kap. 3 § står att läsa att ”insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet”. Vidare kan man läsa att ”kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras” (SoL 3 kap 3§). Den erfarenhetsbaserade kunskapen inom det sociala arbetet är viktig för att kunna kvalitetssäkra arbetet men även för att allmänheten ska få en uppfattning om vilka krav och förväntningar som kan ställas (SOU, 2008:18). Lipsky (1980) beskriver

svårigheten med att mäta det arbete som en gräsrotsbyråkrat utför och han menar att det många gånger är viktigare att ha en känsla för hur man ska agera i samspel med klienten snarare än att använda sig av specifika modeller. Det är svårt att visa på effektiviteten vilket försvårar för chefer att kontrollera och säkra arbetet medan det främjar den enskilda socialsekreterarens frihet i handlingarna. En socialsekreterare beskriver att det finns en efterfrågan på modeller inom vissa områden, medan man i andra förlitar sig på gruppen och den kunskap som finns där:

Det är väl det jag ofta tänker på att där borde finnas mer kunskap eller mer utarbetade förhållningssätt eller checklistor eller nånting, vad man ska göra. Dom andra, jag tänker det med missbruk eller kriminalitet och så, det är ändå så.. det är ju väldigt vanlig del.. det handlar om socialtjänstens vardag liksom. Det finns människor som har jobbat här länge, [...] så att det finns ju olika kunskap att tillgå (Intervju med E).

Denvall (2001) problematiserar tanken om att använda erfarenheter som en kunskapsbas och menar att om dessa utformas i en stressig miljö med hög arbetsbelastning där det finns lite eller ingen möjlighet till personlig reflektion kan detta leda till att de erfarenheter som fungerar för tillfället kan bli informella riktlinjer för arbetsgruppen som används även när omständigheterna förändras (Denvall 2001). Kunskap är en ständigt pågående process där kunskapen både används och skapas i det sociala arbetet. Mycket av teorierna som används i det sociala arbetet skapas genom forskning men många påstår dock att erfarenheten som är så viktig i det sociala arbetet inte framkommer i forskningen på det sätt som man skulle vilja (Svensson et al, 2008). Kritiker till det evidensbaserade arbetet menar att de riktlinjer som det medför inte kommer till användning i praktiken. De som faktiskt skulle användas skulle medverka till en avprofessionalisering där socialarbetaren endast tolkar regler samtidigt som de individuella bedömningarna blir få (Bergmark & Lundström, 2006).

För att kunna knyta samman klientens individuella behov med ramar och regler som finns inom organisationen tar gräsrotsbyråkraten sin specifika kunskap till

hjälp (Lipsky, 1980). Svensson et al. (2008) lyfter fram att man i kunskapsanvändandet inom det sociala arbetet måste se till så väl forskning som praktik för att de tillsammans skapar både handlingsutrymmet och förståelsen för handlingsutrymmet. Lipsky (1980) lyfter dock fram problematiken i att mäta socialt arbete. När det sociala arbetet är så komplext att mäta kan det finnas en svårighet att ta fram metoder.

Men jag, jag vet inte ändå liksom för jag tycker ändå att det är så tydligt i de fallen där det faktiskt funkar där man ser att det är faktiskt ur klienten styrkan kommer, det är ju inte från liksom omgivningen eller vi har andra som sitter runtomkring som säger att ja nu är det bäst att... ja nu är det den här gången nu ska det funka och så utan det är när man ser att det funkar för klienten liksom.. (Intervju med B).

Bergmark & Lundström (2006) menar att trots att man satsar på evidensbaserat kan det inte säkerställas varifrån styrkan kommer till klienten att verkligen förändras.

En socialsekreterare beskriver hur hon har en viktig roll när det gäller placeringen och att hon har en stor möjlighet att påverka hjälpen för en klient. Hon beskriver hur hon på grund av sin position nära klienten har kunskap och information om honom eller henne som hennes chef inte har.

Eftersom jag inte själv har delegation, vi har inte det utan det är chefen som beslutar om... så det är viktigt att jag liksom blir ett språkrör och så (Intervju med E).

Trots att hon inte har delegation på besluten ser hon att hon kan utnyttja sin position nära klienten för att föra sina tankar upp till chefsnivå.

Utvärderingar av boendena – en kunskapsbas?

En stor osäkerhet finns hos socialsekreterarna i frågan kring huruvida det fanns utvärderingar om de olika boendena eller ej. Vid de fall det fanns vetskap om att det fanns utvärderingar gjorda på ett eller flera boenden hade denna kunskap inte någon direkt inverkan på beslutet. Vissa menade att de relativt begränsade boendalternativen gjorde att man som socialsekreterare hade bra koll på hur boendena fungerade och att man snarare litade på sin erfarenhet av dem än på utvärderingar. Flera nämnde att bristen på alternativ gjorde att man fick vara glad för den plats man fick.

Nä, det vi går på är ju.. vi vet ju.. vi vet ju hur dom arbetar och vi vet hur det har gått för tidigare klienter och vi har ett rätt så nära samarbete så att.. mmm.. (Intervju med G)

Utvärderingar inom det sociala arbetet på gräsrotsbyråkratsnivå är svåra att göra vilket även gör det svårt att på chefsnivå bevisa att de uppsatta mål som finns i organisationen har uppnåtts. Detta innebär att det även kan vara svårt att visa på vad som verkar effektivt i en organisation (Lipsky, 1980).

I en artikel ställer Herman & Renz (1999) frågan varför det finns så lite forskning på effektivitet i organisationer som arbetar med sociala frågor. De menar att det beror dels på svårigheten att mäta och förbättra effektivitet, dels det teoretiska problemet med mångfalden av modeller som finns att mäta effektivitet på. Brett (1993) tar upp problematiken med att en insats effektivitet bedöms utifrån olika perspektiv beroende på om det är t.ex. politiker, socionomer eller klienten själv som tillfrågas. Det som anses som effektivt för en part kan anses vara ett misslyckande för en annan. Herman & Renz (1999) beskriver olika sätt som har använts för att mäta effektiviteten inom socialt arbete men drar även dem slutsatsen att det inte finns en självklar metod som går att använda.

Den tysta kunskapen som socialsekreterarna beskriver och använder sig av och som även Lipsky (1980) beskriver som en utgångspunkt för det sociala arbetet innebär att man snarare ser till och förlitar sig på de erfarenheter man har av boendena än de utvärderingar som görs. Idag förespråkas den empiriskt grundade vetenskapliga kunskapen som metod i det sociala arbetet både i Sverige och utomlands. Dessa arbetsmetoder ska vara testade i empiriska studier för att man ska kunna dra generella slutsatser om hur till exempel en behandling är mer eller mindre effektiv än en annan. Fördelen är enligt förespråkarna att man ska ha bra underlag för sina beslut och även ha kunskap om vilken metod som passar bäst för vilken problematik, något som de inte anser finns idag. Kritikerna menar att den evidensbaserade praktiken är ett alltför begränsat och tekniskt begrepp som inte går att applicera på det komplexa sociala arbetet (Nygren et al, 2006).

Individanpassat socialt arbete?

Malmö stads målsättning är att:

Personer som genomgått vård och behandling eller kriminalvård ska vid utskrivningen erbjudas ett drogfritt boende med ett individuellt anpassat stöd. (Malmö, 2009a).

Samtliga socialsekreterare lyfter fram vikten av det individanpassade arbetet för att få en bra matchning mellan boende och individ och för att få det bästa resultatet. De upplever att klienten står i fokus och att man gör individuella bedömningar i den mån det är möjligt, dvs. av de åtgärder som är tillgängliga väljs den som passar bäst.

Den centrala delen i *Street-level Bureaucracy* är just spänningen mellan organisationens krav på effektivitet och fokuseringen på arbetet med den enskilda individen. Han framhäver hur viktigt det är att individanpassa hjälpen till en klient (Lipsky, 1980). När det gäller missbrukare står det att läsa i Socialtjänstlagen 5 kap. 9 § att:

Socialnämnden skall aktivt sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket. Nämnden skall i samförstånd med den enskilde planera hjälpen och vården och noga bevaka att planen fullföljs (SoL 5 kap. 9 §)

Samtidigt som alla socialsekreterare är väl medvetna om samt arbetar efter att det är individens behov och situation som är i fokus, påpekar flera av dem de begränsade möjligheter som finns för klienten att själv välja och vara med att påverka vilket boende eller i vilket bostadsområde som man blir placerad. Planeringen skall ske i "samförstånd med den enskilde" (SoL 5 kap. 9§) men detta är i praktiken inte alltid möjligt.

... om det är någon som har haft jättemycket missbruk ute på [bostadsområde] och har massa folk där som har langat eller som såhär...då.. och vi bara har en lägenhet i [bostadsområde] till exempel.. ja då får ju klienten nånstans liksom välja att antingen så får du ta den eller så kommer du kanske få vänta jättelänge så att då är det lite upp till klienten (Intervju med E).

Samtliga socialsekreterare framhäver också vikten av att själv vara aktiv och söka eget boende. Man ska dessutom ha prövat alla andra möjliga alternativ innan man kan få hjälp med boendet hos Socialtjänsten.

Och hittar man ingenting så är det klart att det är vår uppgift att hitta någonstans att bo och då blir det ofta [boende]. Och dom vill oftast inte det därför att där finns så många av dom som man kanske har träffat ute i missbruket innan som också är drogfria. Så att det är inte alltid de är så positiva till, till just det. Det är det inte (Intervju med D).

En av socialsekreterarna beskriver svårigheterna i att veta vad som egentligen är det bästa för klienten. Personen menar att även om man försöker individanpassa

så gott det går och se till klientens bästa är det inte alltid det är det som i slutändan spelar någon roll.

Eh.. men nä men visst är det så att många klienter behöver gå igenom tio behandlingar innan det ska funka och sen när det funkar den elfte gången så kanske det inte är så mycket som har förändrats utan det är.. det ska va rätt läge för klienten liksom...(Intervju med B).

Knutagård (2009) tar upp en intressant aspekt gällande hur individens förutsättningar för avancemang i boendetrappan bedöms som bättre om man tidigare inte har haft upprepade problem av något slag. Författaren exemplifierar detta med att ”en missad hyra är bättre än försenade hyresinbetalningar vid upprepade tillfällen” (Knutagård, 2009, s. 173). Har man varit drogfri en kortare tid bedöms man också som mer osäker än om man har haft en längre period av bevisad drogfrihet. Socialsekreterarens tidigare erfarenheter av klienten tycks därmed spela en stor roll för vilket boende som blir aktuellt. Det blir problematiskt för socialsekreterarna att välja ett boende till klienter som har varit aktuella under en längre tid och där man inte heller har hittat ett boende som har fungerat. Flera socialsekreterare beskriver den svåra grupp av klienter som har straffat ut sig från samtliga boenden och som man nu inte vet var man ska placera.

...vi har ju en klick klienter som.. som hela tiden lite grann.. ja gör sig omöjliga eller hur man ska uttrycka det på våra boenden och som man inte lyckas hjälpa. Det är väldigt hög tröskel att få en tid inom psykiatri [...]. För att någon ska bli inlagd alltså tvångsomhändertagen så krävs det ju att du är psykotisk och att du är farlig för dig själv eller för din omgivning... och där kan vi ju liksom försöka signalera hur mycket som helst utan att det händer någonting ibland och så kan det ju va att personen då har straffat ut sig från massa olika boende och att vi inte har någonting kvar liksom att hjälpa till med (Intervju med B).

Flera informanter lyfter fram denna grupp som har misskött sig på boendena och som numera inte är välkomna. Det blir stora kostnader när lägenheter eventuellt

måste renoveras och saneras och flera socialsekreterare framhävde också att den viktiga kontakten med hyresvärdarna kan gå förlorad.

Samarbete – en viktig del för socialsekreterarna

I Malmö stads målsättning tydliggörs att de klienter som kommer från vård, behandling eller kriminalvård ska få ett stöd som är individuellt anpassat (Malmö, 2009a). I intervjuerna framkom det att det i de flesta fall finns en bra planering för de klienter som är i en missbruksbehandling och att det ofta i god tid planeras för vad som kommer att ske efter avslutad behandling. Någon av socialsekreterarna planerar själva missbruksbehandlingen och vet därmed när den beräknas vara klar medan det hos andra socialsekreterare finns ett nära samarbete med de handläggare som har hand om planeringen där de ofta tillsammans sedan går igenom en eftervårdsplanering för att hitta det bästa för klienten. Socialsekreterarna beskriver alltså att de oftast har god tid på sig att planera och hitta en bostad åt klienten, så länge inget oförutsett händer eller att den planering som finns avbryts av klienten.

Flera av socialsekreterarna beskriver dock att problem och svårigheter kan uppstå när en klient istället kommer från kriminalvården. Enligt målsättningen för Malmö stad ska denna grupp ha samma förutsättningar som den grupp som kommer från en missbruksbehandling (Malmö, 2009a). Socialsekreterarna beskriver att det, gällande de klienter som är aktuella inom kriminalvården, ligger hos klienten själv eller dess kontaktperson att ta kontakt med socialtjänsten för att informera om frigivning efter anstaltsvistelse och för att en planering om vad som sedan ska ske ska kunna påbörjas. Detta kan innebära att socialsekreteraren inte får reda på i tillräckligt god tid, att klienten kommer ut, kanske inte förrän samma dag som det sker. Lika plötsligt kan beslut om utskrivning av en klient från psykiatrin tas. En av socialsekreterarna beskriver skillnaden mellan att komma från en missbruksbehandling jämfört med från psykiatrin:

Om man är på ett behandlingshem då vet man ofta hur länge personen är beviljad behandling och hur länge den ska vara där och så men på psykiatrin är det lite annorlunda sådär.. rätt vad det är så kanske dom har skrivit ut klienten utan att ha haft någon plan.. nåt planeringsmöte och är lite otydliga då.. (Intervju med B)

En sammanställning på ett antal rapporter som gjorts gällande samarbetet mellan socialtjänst – psykiatri – primärvård utifrån socialtjänstens syn visar på ett behov av ökad samverkan i ärenden som gäller såväl missbruk som psykisk ohälsa. Samverkan anses vara dåligt utvecklad och några av de hinder som uppstår till följd av detta beskrivs vara dels de oklara och skilda åsikterna om var ansvarsgränserna för klienterna går, dels att informationen till socialtjänsten och den handläggare som tar över vid utskrivning inte är tillräcklig. Rapporterna som författarna utgår från är gjorda i början på 90-talet (Danermark & Kullberg, 1999). Det visar sig dock under våra intervjuer med socialsekreterarna att de anser att det är samma faktorer som utgör hinder i samarbetet med psykiatri och vård och omsorg idag som står beskrivit i Danermark & Kullbergs (1999) sammanställning. Även i Malmö stads handlingsplan för hemlöshet står skrivet att samarbetet gällande klienter med dubbeldiagnos särskilt behöver utvecklas till ett gemensamt ansvarstagande (Malmö, 2009d).

Några av socialsekreterarna beskriver att samarbetet med kriminalvården och sjukvården kan bidra till ett försvårat eftervårdsarbete. De hinder som uppstår framställs som svåra för den enskilde socialsekreteraren att påverka. En socialsekreterare menar att sekretessen myndigheterna emellan utgör ett hinder som påverkar klienten negativt. En annan socialsekreterare menar att det ibland är lagar och regel som sätter käppar i hjulen i samarbetet. Samarbetet med vård och omsorg beskrivs som exempel:

Vi har ju många missbrukare som är 5.. eller som är 60, 70, 80, 90 som är bostadslösa. Vård och omsorg tar inte emot dom, dom vägrar för att dom är missbrukare. Där får vi, då står vi där och det är en 80 åring som kissar och bajsar på sig på ett hotellrum och vi kan inte få hjälp av

vård och omsorg för att han är missbrukare. Dom har ju sina regler att man inte ska vara det (Intervju med F).

På samma sätt menar några av socialsekreterarna att bristerna i samarbetet med sjukvården kan innebära att klienter med t.ex. dubbeldiagnos kan hamna mellan stolarna. Frågan om vad som ska behandlas först, missbruk eller psykisk sjukdom, hamnar i fokus och det blir också en fråga gällande vem som har ansvaret för gruppen. Detta kompliceras ytterligare av att de olika myndigheterna kan ha olika regler och riktlinjer. Danermark & Kullberg (1999) skriver i sin sammanställning att uppfattar socialtjänsten att det är en allt mer specialisering och den allt mindre grupp klienter som psykiatrin tar sig an som får till följd att personer som exempelvis de med dubbeldiagnos missgynnas. Dock utgår undersökningarna endast från socialtjänstens syn men författarna påpekar att en negativ syn från ett håll påverkar samarbetet oavsett. Lipsky (1980) beskriver problemet kring osäkerheten om i vilken organisation en klient bör placeras i och förklara att genom att skicka vidare ett ärende till en annan myndighet eller verksamhet kan man visa för klienten att något görs utan att någonting egentligen faktiskt gjorts samtidigt som de knappa resurserna inte påverkas. En socialsekreterare beskriver hur man istället måste arbeta för att mötas samt hjälpas åt, även när det gäller resurser.

Dels så är det ju det här eviga samarbetet med psykiatrin att försöka hitta gemensamma planeringar och lösningar. När det är fråga om behandling och så ska ju vi stå för missbruksbiten men inte det psykiatriska. Medan liksom nationella riktlinjer och all forskning säger att det ska behandlas samtidigt och då behöver vi allihopa planera och betala kanske hälften var och sådär så att behandlingshem som behandlar både och det är bekymmersamt (Intervju med E).

Precis som Danermark & Kullberg (1999) beskriver, berättar två av socialsekreterarna under intervjun hur okunskapen myndigheterna emellan utgör svårigheter för ett fungerande samarbete och en smidig övergång från den ena verksamheten till den andra.

Det behöver inte bero på att... att man inte vill samarbeta, utan jag tror snarare att det beror på okunskap. Och att dom har sina riktlinjer och sitt sätt att förhålla sig bara och vi har våra (Intervju med D).

En socialsekreterare menar dock att samarbetet visserligen är något som måste förbättras men ett intensivt arbete med just detta sker ständigt på högre nivå. Det lagar, riktlinjer och på vilket sätt målen skall uppnås som måste närma sig varandra, vilket måste komma uppifrån och inte är någonting som kan ske på gräsrotsnivå.

Det jobbas nog mycket på det på högre nivå, på samarbetet och på att vi ska, ska närma oss varandra. Det gör det. Men eh det får ju komma därifrån. Det är ju inte så lätt för oss och dra i det med undersköterskor och sjuksköterskor som jobbar där utan det måste ju komma direktiv ifrån cheferna hur det ska fungera. (Intervju med D)

En annan socialsekreterare beskriver det snarare som en besvikelse och en frustration över att samarbetet inte ska kunna ske gräsrotsbyråkrater emellan då man trots allt jobbar mot samma mål, dvs. klientens bästa. Enligt informanten måste ofta chefer bli inblandade för att nå en lösning.

Ja, man bråkar mycket med andra myndigheter kan man säga... Så ibland går det, när man blandar in dom högsta cheferna, då brukar det funka men man får kämpa jävligt mycket innan själv, innan man kan blanda in dom.. stora.. och då är man helt färdig och man är helt slut och arg när man blandat in dom stora, man tycker inte att det ska behövas gå så långt... när det är i samma stadsdel eller jobbar mot samma mål allihopa. Sjukhuset, psykiatrin, vård och omsorg eller anstalt eller andra ställen (Intervju med F).

Även Danermark & Kullberg (1999) menar utifrån de undersökningar som gjorts att det är på chefnivå som det bristande samarbetet börjar vilket i sin tur sedan påverkar samarbetet på de övriga nivåerna.

Betydelse av organisationens struktur

Under intervjuerna framkom det att handläggningen av ärendena gick till på olika sätt på de olika arbetsplatserna. De olika stadsdelarnas arbetsfördelning och struktur på organisering skilde sig markant åt. De verkar alla under samma kommun, men organisering och delegering ser olika ut beroende på stadsdelsförvaltningen. I intervjuerna med socialsekreterarna framgår det faktum att organiseringen tydligt skiljer sig åt mellan de olika arbetsplatserna. Ett alternativ är att handläggningen är uppdelad så att det finns de som arbetar på vuxenheten som har hand om t.ex. missbruksfrågor och planering till dessa och de som har hand om tillsyn av de lägenheter som finns till stadsdelens förfogande. Till sist finns det några handläggare som enbart arbetar med att lösa de akuta boendefrågorna. En annan typ av organisering innebär att handläggaren inte enbart har hand om bostadsfrågorna utan också har flera andra arbetsuppgifter, däribland missbruksfrågor, vilket innebär att handläggning stannar hos samma person under hela tiden som klienten är aktuell.

Handlingsutrymmet för den enskilda socialsekreteraren bör lyftas fram med utgångspunkt i det strukturella perspektivet inom organisationsteorin då en organisations struktur både kan begränsa och innebära möjligheter för en organisation och dess anställda. Det är av betydande vikt i en organisation både hur arbetsuppgifter fördelas samt, då ansvarsområdena bestämts, hur roller och enheter samordnas. De formella reglerna för en socialsekreterare kan begränsa dess handlingsutrymme och leda till motstånd och apati samtidigt som det är grunden för förutsägbarhet och rättvisa. Att skapa specialiserade enheter inom organisationen beskrivs delvis som bra då de specifika kunskaperna kan framhävas och nyttjas men kan även skapa problem så som att en enhet kan rikta sig mot sina egna uppgifter och dra åt ett eget håll vilket kan leda till samordnings- och kontrollsvårigheter (Bolman & Deal, 2005).

Denvall (2001) tar upp hur arbetsgruppen påverkar den enskilda socialsekreteraren. Han skriver att gruppen är ett viktigt stöd då socialsekreteraren ofta behöver ett kollektivt stöd och en avsaknad av det kan innebära att arbetsbelastningen kan upplevas som mer outhärdlig. Gruppen kan verka som ett positivt stöd för förändring när den gemensamt klargör för vad den vill samtidigt som det finns risk för att de individuella kunskaps- och utvecklingsresorna hindras i en stark strävan efter den trygghet och gemenskap som oftast finns i gruppen (Denvall, 2001). En av socialsekreterarna beskriver i en intervju hur gruppen kan verka som ett hinder istället för att upplevas som en hjälp i det personliga beslutsfattandet.

Det är mitt namn som står på beslutet och det är jag som får tycka om man säger så, sen så har vi alltid diskussioner i den här arbetsgruppen och det kan va så att jag tvingas fatta beslut som jag egentligen inte tycker om.. om man säger så.. för min chef eller om majoriteten av dom andra tycker någonting annat. Så, så får man vika sig för det, helt enkelt (Intervju med C).

En annan socialsekreterare påpekar att gruppdiskussionerna verkar för att öka rättsäkerheten för klienterna, då det blir en mer likabehandling samt att besluten inte grundar sig på en socialsekreterares godtycklighet. Detta förklarar även Knutagård (2009) med att ansvaret för ett beslut ska kunna försvaras av hela arbetsgruppen och inte bara den enskilda socialsekreteraren, oavsett om beslutet uppfattas positivt eller negativt av klienten och där även chefen kan gå in och är väl insatt om problem skulle uppstå (Knutagård, 2009). Ytterligare några andra socialsekreterare lyfter fram under intervjuerna att det är handläggaren som känner sin klient bäst och vet vilka insatser som krävs. I de fall handläggaren kring missbruksfrågan är en annan än den gällande boendefrågan framhävs samarbetets vikt mellan de båda för att få det bästa för klienten.

Delegation och beslutsfattandets gång ser olika ut beroende på vilken stadsdel som undersöks. I vissa fall fattas besluten direkt av den socialsekreterare som

handlägger ärendet. I andra fall är det chefen som står på beslutet men socialsekreteraren som skriver utlåtandet och rekommendationen, det är trots allt denne som har kontakt med klienten och vet vad den behöver. I de flesta fall diskuteras det även i arbetsgruppen vilka som ska hamna var och en socialsekreterare beskriver det som att man får bråka och kämpa för att få in sina egna klienter i boendena och på de lediga platserna. Knutagård (2009) beskriver detta som att de olika klientkategorierna matchas in i den boendeform som passar dem bäst.

I *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete* beskrivs att det är viktigt för en socialarbetare att det finns en förståelse från samhället om hur organisationen ser ut och fungerar (Svensson et al., 2008). En socialsekreterare beskriver hur missförstånd kan uppstå kring klienternas förståelse om vad boendehandläggarna verkligen har som uppgift. Klienter kan komma i tron att det är lägenheter som erbjuds och att enheten mer verkar som en lägenhetsförmedling. Detta missförstånd beskrivs även kunna uppstå såväl i samarbetet med andra stadsdelar som med egna medarbetar, dvs. att boende innebär lägenhet. Hon fortsätter:

... men det är inte riktigt. Utan som ni har fått presenterat här så är det ju yttersta ansvaret. Det är tak över huvudet och det är kanske inte dom bästa lösningarna alltid och det är härbärgesplatser och så men det är ju så uppdraget ser ut och det är så resurserna ser ut. Och det gör ju att, ja vi skulle önska fler lägenheter, det skulle vi göra (Intervju med A).

Strukturella faktorer påverkan på socialsekreterares handlingsutrymme

Lipsky (1980) betonar hur handlingsutrymmet för gräsrotsbyråkraten skapas mellan organisation och klienten. Nygren (2002) påpekar dock att det är viktigt att även titta på strukturella faktorer som kan ligga bakom sociala problem hur dessa kan påverkas. I Malmö beskrivs bostadsmarknaden vara det ”överskuggande

svårlösta problemet som låser politiker och organisationers handlingsutrymme” (Swärd, 2007, s 108). Flera av socialsekreterarna som vi intervjuade framställer den rådande bostadssituationen i Malmö som en faktor till att det är svårt att få tillgång till lägenheter till socialtjänstens förfogande. De menar bostadsbristen i sig gör det ännu svårare för den grupp som har till exempel betalningsanmärkningar eller vräkningar med sig i bagaget. Knutagård (2009) skriver att det inte är bostadsbristen i sig som är orsaken till att hemlösa har svårt att inträda på bostadsmarknaden. Han menar att ett ökat bostadsbyggande har en viktig roll men att det inte finns några garantier för att det skulle öka möjligheterna för hemlösa. Nordfeldt (2007) beskriver hur hyresvärdar driver fram en växande sekundär bostadsmarknad genom att ställa allt högre krav och ha en restriktivare hållning till att skriva förstahandskontrakt. Det ställs även krav på att det är kommunen som ska stå för förstahandskontrakt, denna utveckling tycks ske oavsett hur bostadssituationen ser ut.

En socialsekreterare beskriver vid en intervju problematiken med bostadsbristen och menar att det är denna som bidrar till att socialtjänsten blir tilldelad så pass få lägenheter till sitt förfogande. Samtidigt beskrivs bostadsbristen föra med sig att ett helt nytt klientel som inte har någon annan social problematik än just att de står utanför bostadsmarknaden har sökt sig till socialtjänsten.

Vi tycker ju att detta här är en klientgrupp som vi egentligen inte ska arbeta med, men som vi ändå får göra. [---] Det är ett stort problem tycker vi, för socialtjänsten, att den här gruppen hamnar hos oss (Intervju med A).

Ett sätt att skapa lediga lägenheter för utsatta grupper kan vara att via exklusiva nybyggen skapa flyttkedjor, där de enklare bostäderna då blir lediga för den svagare gruppen hushåll. Dock riktas det mycket kritik från vissa forskare mot att använda flyttkedjor då dessa inte anses vara tillräckligt analyserade huruvida de skulle vara mer effektiva för låginkomsthushåll än den nyproduktion som är direkt riktad mot denna grupp. Kritiker menar även att flyttkedjor sällan bidrar till större tillgång till bostadsmarknaden för de inkomstsvaga hushållen, särskilt inte

då bostadsmarknaden är bristande eller att det finns en omfattande inflyttning (SOU 2007:14). Bostadsbyggandet i förhållande till inflyttningsströmmen beskrivs som problematisk för storstäder som Malmö. Antalet invånare har ökat markant de senaste åren varav en stor del kommit och förväntas även framöver komma från Danmark eller övriga Sverige. Nybyggandet har särskilt riktat sig mot medelklassens bostadsbehov i områden som Västra hamnen, Centrum och Limhamn-Bunkeflo där de som flyttar till Malmö ofta bosätter sig vilket resulterar i att det inte blir några lediga bostäder i övriga Malmö för personer med lägre inkomst. En jämförelse kan göras med områden som Rosengård och Fosie där det nästan inte byggs några bostäder alls. Trots nybygge beskrivs alltså konsekvensen bli att hemlösheten ökar (Knutagård, 2009).

Det är inte bara bristen på bostäder i allmänhet i Malmö som ses som ett hinder av socialsekreterarna utan även en avsaknad av vissa kategoriboenden framkommer under intervjuerna. Bristen på bostäder som exempelvis behandlar dubbeldiagnos eller som inriktar sig på kvinnor eller unga gör att tillfredsställande placeringar för dessa kategorier inte kan ske. Knutagård (2009) menar att skapandet av kategoriboenden sker genom institutionalisering där en bild framställs av den tilltänkta kategorigruppen som sedan nyanseras och anpassas. Detta leder till att de som inte passar in sorteras ut och gör att nya kategoriboenden måste skapas. Knutagård (2009) tar även upp kategoriboende -tänkandet som en institutionaliserad tanke, väckt i organisationen och menar att det är viktigt att titta på alternativa lösningar i hemlöshetsfrågan, som exempel tar han upp boende först -modellen som används i större utsträckning i USA. En socialsekreterare tydliggör sitt uppdrag i organisationen men att "Det är inte vår uppgift att skaffa lägenheter utan se till att folk får tak över huvudet" (Intervju med A).

Avslutande diskussion

Den centrala delen av vår undersökning har varit att undersöka socialsekreterares syn på möjligheter och hinder i arbetet med boendeplacering av klienter som kommer från vård och behandling.

Samtliga socialsekreterare upplever att de har stort handlingsutrymme gällande hur de utför sitt jobb i och med att det är de som har en nära kontakt med klienten och vet vad hon eller han behöver. Ett flertal av de tillfrågade socialsekreterarna tycks vara relativt oberoende av riktlinjer och utvärderingar och menar istället att de utgår från sina egna erfarenheter och det redan utarbetade arbetssättet som finns på arbetsplatsen i sitt beslutsfattande, vilket de anser fungerar bra. Vi ställer oss frågan om det kan vara så att en arbetsgrupp som jobbar oberoende av riktlinjer och med diffus lagstiftning utvecklar ett handlingsutrymme som antingen blir övermäktigt stort eller som krymper i och med gruppens utarbetade arbetssätt?

Det finns forskare som menar att beslutsfattandet bör grunda sig på mer evidensbaserade metoder. Det finns dock ingen omfattande forskning på området eftersom det sociala arbetet är svårt att mäta (Bergmark & Lundström, 2006) och flera socialsekreterare lyfte i intervjuerna fram problematiken med att en klient ofta måste gå igenom ett antal behandlingar och återfall innan den kunde klara bostadssituationen efter vård, behandling eller kriminalvård. Även när det väl fungerade var det oklart vad som egentligen var det som hade hjälpt klienten – i många fall verkar det enligt en socialsekreterare som att det är en mognadsprocess hos klienten själv. Vad grundar då socialsekreterare egentligen sina beslut på?

Socialsekreterarna beskriver att arbetet ofta fungerar väl i förhållandet med organisationen och klienten. Likt det Lipsky (1980) beskriver menar de att det är dem som har vetskap om klienten och alternativen som finns för att hjälpa denne. Socialsekreterarna ser snarare samarbetet med andra myndigheter och verksamheter som ett stort hinder i arbetet än det arbete som sker inom

organisationen. De menar att det är svårt att påverka då arbetet med att närma sig varandra måste ske högre upp i organisationen och är svårt att påverka på gräsrotsbyråkratsnivå.

Boendemöjligheterna idag sätter en ytterligare gräns i socialsekreterarnas handlingsutrymme något som kan reflekteras över och jämföras med Lipskys (1980) tankar om hur handlingsutrymmet uppstår i gräsrotsbyråkratens position mellan klienten och organisationen. Även Svensson et al (2008) har en liknande tanke kring hur profession och organisationen tillsammans skapar handlingsutrymmet även om de utvecklar förhållandet ytterligare och där även innefattar rådande politik i organisationen samt hur media påverkar socialarbetaren. De menar alltså att det är fler faktorer som spelar in på handlingsutrymmet. Kanske bör man bredda perspektivet ytterligare genom att vara medveten och ta en större hänsyn till strukturella faktorer inverkan på gräsrotsbyråkraternas handlingsutrymme? I handläggningen av bostadsärenden hos Socialtjänsten blir bostadsbristen en stor inskränkning på det individuella handlingsutrymmet. Som nämnts tidigare är inte bara själva bristen på bostäder boven i dramat utan hur de fördelas och vilka som får tillgång till dem. Är även detta något som kan begränsa gräsrotsbyråkratens möjligheter till ett individanpassat boende.

Diskussionen om hur socialsekreterare ska använda sig av evidensbaserade forskningsresultat eller främst grunda sina beslut på andra faktorer såsom erfarenheter och kompetens i det sociala arbetet är idag en aktuell fråga. Det finns en spänning mellan att använda sig av erfarenhetsbaserade metoder som är tänkta att fungerar lika bra på alla klienter samtidigt som målsättningen är att en klient ska få ett individanpassat stöd. Man kan fråga sig om det är rätt att forskningsresultat styr vilka rutiner man har och vilka behandlingsmetoder som ska prioriteras när man ska se till individens bästa? Svårigheterna ligger också i själva uppbyggnaden av metoderna gällande frågan hur man ska kunna göra tillförlitliga mätningar av olika metoder när det inte kan isoleras vilken klientens egentliga problem är. Hur ska man kunna se vad som är effektivt för en klient när det finns så många faktorer runt individen som kan ha påverkan på resultatet?

Slutligen kan vi utifrån vår studie konstatera att socialsekreterarnas handlingsutrymme är kantat av möjligheter och hinder på vägen mot att hitta ett boende med ett individanpassat stöd för de klienter som kommer från vård, behandling eller kriminalvård. Då handlingsutrymmet är ett tillsynes komplext fenomen ställer vi oss utifrån vår analys frågande till om de nämnda faktorerna är tillräckliga för att beskriva det handlingsutrymme som finns för socialsekreterarna. Kanske kan en tredje aspekt vara aktuell? Studien har visat tendenser på att även de yttre faktorerna inverkat på handlingsutrymmet. Är det så att handlingsutrymmet ska ses utifrån tre faktorer klient – organisation samt de yttre faktorerna för att få ett bredare perspektiv?

Källförteckning

Aspers, Patrik (2007) *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber.

Baldwin, Mark (2000). *Care management and community care: social work discretion and the construction of policy*. Aldershot: Ashgate.

Bergmark, Anders & Lundström, Tommy (2006). "Mot en evidensbaserad praktik? – om färdriktningen i socialt arbete" i *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 2006, nr 02, s. 99-113.

Blom, Björn, Morén, Stefan & Nygren, Lennart (red) (2006) *Kunskap i socialt arbete: om villkor, processer och användning*. Stockholm : Natur och Kultur.

Bolman, Lee G. & Deal, Terrence E. (2005). *Nya perspektiv på organisation och ledarskap*. 3., [rev. och uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Brett, E. A. (1993). "Voluntary Agencies as Development Organizations: Theorizing the Problem of Efficiency and Accountability". *Development and Change*, Volume 24, Issue 2 , Pages 269 – 304. Institute of Social Studies.

Danermark, Berth & Kullberg, Christian (1999). *Samverkan: välfärdsstatens nya arbetsform*. Lund: Studentlitteratur

Goldberg, Ted (red.) (2005). *Samhällsproblem*. 6., [rev. och uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Halvorsen, Knut (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur

Hansen Lofstrand, Cecilia & Nordfeldt, Marie (red.) (2007). *Bostadslös!: lokal politik och praktik*. 1. uppl. Malmö: Gleerup

- Hasselgren, Staffan "Att gå ut till ingenting" i *Alkohol & Narkotika*, 2004, nr 04
- Herman, Robert D. & Renz, David O. (1999). "Theses on Nonprofit Organizational Effectiveness." *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 28: 107 - 126. University of Missouri- Kansas City.
- Hollander, Anna (2006) "Juridik och socialt arbete" i Meeuwisse, Anna, Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red) *Socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur
- Johansson, Roine (2007). *Vid byråkratins gränser – om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientorienterat arbete*. Lund: Arkiv Förlag
- Knutagård, Marcus (2007) "Att bedöma, förklara och åtgärda hemlöshet" i Hansen Lövstrand, Cecilia & Nordfeldt, Marie (red) *Bostadslös!: lokal politik och praktik*. 1. uppl. Malmö: Gleerup
- Knutagård, Marcus (2009) *Skälens fångar. Hemlöshetsarbetets organisering, kategoriseringar och förklaringar*. Malmö: Égalité.
- Levin, Claes (2008) "Att undersöka »det sociala« - några ingångar" i Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red) *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Lipsky, Michael (1980). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation
- May, Tim (2009) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund : Studentlitteratur.
- Meeuwisse, Anna, Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red) (2006) *Socialt arbete – En grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur
- Meeuwisse, Anna & Swärd Hans (red) (2002) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur

Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red) (2008). *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.

Nordfeldt, Marie (2007) ”Bostadslöshetsarbete i fyra kommuner – boendetrappor, koalitioner och mellanrum” i Hansen Löfstrand, Cecilia & Nordfeldt, Marie (red.) *Bostadslös!: lokal politik och praktik*. 1. uppl. Malmö: Gleerup

Nygen, Lennart (2002) ”Strukturella förklaringar till sociala problem” i Meeuwisse, Anna & Swärd Hans (red) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur.

Roos, Hans-Edvard (2005) ”Boende och urbanisering i Sverige” i Goldberg, Ted (red.) *Samhällsproblem*. 6., [rev. och uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Sohlberg, Peter (2006) ”Teorier och kunskapsbildning i socialt arbete” i Blom, Björn, Morén, Stefan & Nygren, Lennart (red) *Kunskap i socialt arbete : om villkor, processer och användning*. Stockholm : Natur och Kultur.

Svensson, Kerstin, Johnsson, Eva & Laanemets, Leili (2008) *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. Stockholm : Natur och Kultur.

Swärd, Hans (2007) ”Den publika hemlösheten” i Hansen Löfstrand, Cecilia & Nordfeldt, Marie (red) *Bostadslös!: lokal politik och praktik*. 1. uppl. Malmö: Gleerup

Rapporter

Socialstyrelsen (2009) *Boendelösningar för hemlösa personer– en kunskapsöversikt. En systematisk kartläggning av internationellt publicerade effektutvärderingar*. Artikel nr: 2009-126-27 Stockholm: Socialstyrelsen.

SOU 2008:18. *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren*. Stockholm: Socialdepartementet.

SOU 2007:14 *Renovering av bostadsmarknaden efterlyses! Om ungas möjligheter till egen bostad*. Slutbetänkande av bourtredningen. Stockholm: Socialdepartementet.

Lagar

SFS 2001:453 *Socialtjänstlagen* (SoL)

Internetkällor

Malmö kommun (2009a) *Malmö stads mål*

<http://www.malmo.se/individfamilj/hemloshet/mal.4.76b00688114b7562b5280005635.html> (090316)

Malmö kommun (2009b) *Slutrapport 2009. Välfärd för alla - det dubbla åtagandet*.

<http://www.malmo.se/download/18.3101c0911206abdf07380008975/VFAslutrapport09.pdf> (090604)

Malmö kommun (2009c) *Hemlöshetsarbetet i Malmö stad*.

<http://www.malmo.se/individfamilj/hemloshet/hemloshetsarbetetimalmostad.4.76b00688114b7562b5280005580.html> (090604)

Malmö kommun (2009d) *Hemlöshetsplan*.

<http://www.malmo.se/download/18.365accf7116191cc840800052344/Handlingsplan+-+heml%C3%B6shet+dec+08.pdf> (090515)

<http://sydsvenskan.se/malmo/article383219/Svar-hyreskris-hotar-Malmo-om-ett-par-ar.html> (090510)

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning

<http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf>

Bilaga 1

Intervjuguide

Intervjupersonens bakgrund

- Utbildning
- Tidigare erfarenhet/arbetsplatser
- Nuvarande arbetsuppgifter

Kan du beskriva hur man går till väga när en hemlös/bostadslös klient kommer från vård eller behandling och ska ut i eget boende.

- finns det olika riktlinjer och vad säger de?

Hur planeras hjälpen för en klient?

När i planeringen kommer boendefrågan upp?

Vilka boendalternativ finns att välja på?

Vilket alternativ är mest förekommande?

Hur resoneras det om att välja bland olika alternativ

- hur mycket är det en individuell bedömning
- hur mycket är hjälpen kopplad till kategorier eller grupper

Hur fattas beslut om hjälp till hem-/bostadslösa?

Vem deltar i att fatta dessa beslut?

Finns det utrymme för dig som socialsekreterare att ändra i planeringen av boendet?

Känner du att det finns en balans mellan dina möjligheter till egna initiativ och styrande riktlinjer och chefer.

- vad fungerar bra i detta
- vad fungerar mindre bra

Har du kunskap om kostnader för olika boendialternativ?

Hur ser du på din roll när det gäller placeringen?

- möjlighet att påverka

Anser du dig ha tillräckligt med information om de olika boendialternativen?

- och dess effektivitet. Finns det underlag i form av studier etc?

Finns det något område där du känner att du skulle vilja ha mer kunskap?

Hur ser du på samarbetet med andra organisationer/myndigheter gällande arbetet med boendeplacering?

Har ni något system för uppföljning av boendeplacering?

Vilken är din erfarenhet av boendeplacering?

- brukar det fungera
- när det inte fungerar vad finns det för orsaker

Har du något att tillägga kring dessa frågor?

Bilaga 2

LUNDS UNIVERSITET
Campus Helsingborg

Hej!

Vi är två socionomstudenter vid Lunds Universitet, Campus Helsingborg. Vi har tidigare kontaktat er angående en intervju till vår c-uppsats och vi är mycket tacksamma över att ni har gått med på att medverka i vår undersökning!

Syftet med vår uppsats är att ge en bild av vilka bostadsalternativ som finns i Malmö stad när man kommer från behandling, vård eller kriminalvård och är hemlös. Vi vill även ta del av dina erfarenheter och tankar i egenskap av handläggare av klienter som är hemlösa.

Förutom att undersöka boendeformerna som finns i Malmö kommer vi under intervjun att beröra frågor om hur du som socialarbetare upplever ditt arbete och din roll i dessa frågor.

Vi vore tacksamma om ni kunde avsätta minst en timme till intervjun.

Ni kommer att vara helt anonyma i vår uppsats, vilket betyder att vi kommer att aidentifiera det intervjumaterial som vi använder oss av i uppsatsen. Intervjun är frivillig och ni kan när som helst besluta att avbryta er medverkan som informant i vårt uppsatsarbete. Vill ni titta på det transkriberade materialet innan vi använder det i uppsatsen går naturligtvis detta också bra.

Om intresse finns skickar vi gärna ett exemplar av vår färdiga uppsats till Dig.

Tack på förhand!

Emma Sundh & Hanna Komaiszko